

ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА
оновлення змісту методичної роботи з учителями фізичної
культури щодо гендерного підходу до фізичного виховання школярів
(методичні рекомендації)

м. Івано-Франківськ
2011

Автори:

Презлята Ганна Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Фашук Олександра Василівна - магістр з фізичного виховання;

Шиян Олена Іллівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри валеології і спортивної медицини Львівського державного університету фізичної культури.

Рецензенти:

Кравченко Н.С. – викладач кафедри життєвих компетентностей Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Заслужений учитель України;

Шпільчак А. Я. – методист лабораторії дисциплін естетичного циклу та фізичного виховання Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Затверджено вченою радою Прикарпатського ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 4 від 26.04.2011 року).

Метою програми є оновлення змісту методичної роботи з учителями фізичної культури щодо питань гендерного підходу до фізичного виховання. Програма передбачає різні форми методичної роботи вчителів фізичної культури на всіх рівнях їх післядипломної педагогічної освіти, зокрема під час проходження курсів підвищення кваліфікації, на рівні районних (міських) методичних кабінетів, педагогічних колективів та самоосвіта вчителя в школі.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальною метою програми є підтримка різних форм системи післядипломної педагогічної освіти з проблеми підготовки педагогів до професійної діяльності з питань гендерної освіти відповідно до міжнародних, конституційних та внутрішніх зобов'язань України, а також в рамках урядових програм діяльності. Програма сприяє розвитку культури і освіти без гендерної упередженості та включенню питань з гендерної обізнаності і чутливості до системи підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Запропонованою Програмою передбачається розвиток та посилення механізму забезпечення гендерної освіченості вчителів фізичної культури, врахування міжнародного та вітчизняного досвіду при розробці та впровадженні державних та обласних планів дій з утвердження гендерного підходу до фізичного виховання школярів.

Програма передбачає:

- 1) Наповнення змісту навчального спецкурсу „Гендер у фізичному вихованні” в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти.
- 2) Форми роботи з керівниками методичних об'єднань вчителів фізичної культури, методистів, інспекторів відділів освіти районних та міських органів виконавчої влади, відповідальних за стан фізичного виховання на місцевому рівні в напрямку впровадження гендерного компоненту в процес післядипломної педагогічної освіти.
- 3) Шкільні форми роботи в напрямку впровадження гендерної освіти в систему підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.
- 4) Співпраця школи і сім'ї з питань гендерного підходу до фізичного виховання дітей у сім'ї.

Мета програми – розкрити зміст та організаційно-методичні аспекти гендерної освіти в системі підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури, досягнення якої передбачає вирішення ряду *завдань*:

1) ознайомити слухачів курсів підвищення кваліфікації з гендерною проблематикою та станом її вирішення в Україні;

2) розкрити зміст, форми, методи роботи з вчителями фізичної культури на обласному, районному та шкільному рівні;

3) психолого-педагогічні та організаційно-методичні умови реалізації гендерної освіти у процесі післядипломної педагогічної освіти вчителів фізичної культури в міжкурсовий період.

Реалізація зазначених завдань сприятиме:

1) на мотиваційному рівні – формуванню позитивних установок щодо гендерної освіти як чинника запровадження гендерної рівності в освітній процес;

2) на когнітивному рівні – формування знань про: змістові аспекти гендерної освіти, у тому числі, основи теорії гендеру, гендерні відмінності в онтогенезі особистості та чинники, що зумовлюють їх виникнення, особливості освітньої політики в Україні щодо забезпечення гендерної рівності в галузі освіти; гендерні особливості фізичного виховання підлітків під час уроку та в позаурочний час.

3) на операціонально-регулятивному рівні – відпрацюванню технології реалізації гендерної освіти у процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що передбачає оволодіння освітянами способів і прийомів професійної діяльності на засадах гендерної рівності, здійснення самодіагностики й самокорекції негативних проявів гендерних стереотипів тощо.

Реалізація даної програми сприятиме гендерній освіті вчителів фізичної культури під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти та подальше її впровадження у різні форми методичної роботи педагогів.

ЗМІСТ

комплексної програми оновлення різних форм методичної роботи вчителів фізичної культури

А. Обласний рівень	
Наповнення змісту навчального спецкурсу „Гендер у фізичному вихованні” в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти.....	4
Б. Районний рівень	
Форми роботи з районними (міськими) методичними об'єднаннями вчителів фізичної культури в напрямку впровадження гендерного компоненту у зміст їхніх засідань.....	8
В. Шкільний рівень	
Шкільні форми роботи в напрямку впровадження гендерної освіти в систему підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.....	12
Пам'ятка для вчителя фізичної культури щодо шляхів впровадження гендерних особливостей у навчально-виховний процес.....	18
Список рекомендованої літератури.....	22

А. ОБЛАСНИЙ РІВЕНЬ

1. Навчальний спецкурс „Гендер у фізичному вихованні”

Означений спецкурс визначався провідними ідеями гендерного підходу, який виходить із визнання саме особистісних проблем чоловіків і жінок, обумовлених не стільки їхньою біологічною диференціацією, скільки психологічними характеристиками та ієрархічністю виконуваних соціальних ролей, статусів, позицій в мікро- та макросоціумі, що утруднюють самореалізацію чоловіків та жінок у соціокультурній, професійній та сімейній сферах. Сподіваємося, що ґрунтовне засвоєння вчителями фізичної культури сутності ідей гендерного підходу, що передбачає новий спосіб пізнання соціальної дійсності через усвідомлення того, що біологічна стать людини не є першопричиною її певних психологічних характеристик поведінки й соціальних ролей, дозволить фахівцям:

- по-новому оцінити потенційні можливості учнів, наявні резерви й домагання, визначити перспективи їх фізичного розвитку;
- ефективно активізувати професійні ресурси задля вибору більш адекватних способів та засобів впливу на школярів задля оптимізації навчально-виховного процесу з фізичної культури в умовах сучасної школи.

Головною **метою** курсу „Гендер у фізичному вихованні” є формування основ методологічної культури, демократичного світогляду та гендерної компетентності вчителів фізичної культури через актуалізацію розвитку їхнього соціального мислення та професійно значущих якостей шляхом їх ознайомлення з основними гендерними категоріями, поняттями й термінами, науковими доробками з гендерної проблематики. Стратегічною метою означений курс передбачає підготовку нового покоління фахівців сфери фізичної культури і спорту, здатних з урахуванням спеціалізації професійної діяльності конструктивно вирішувати гендерні проблеми у відповідних сферах українського суспільства.

Серед найважливіших **завдань** означеного курсу постають такі:

- ознайомлення вчителів фізичної культури з основними гендерними проблемами суспільства;
- усвідомлення проблем та труднощів, що постають перед жінками та чоловіками як представниками відповідної статі;
- подолання застарілих статеворольових стереотипів;
- формування практичних навичок щодо шляхів впровадження гендерних особливостей фізичного виховання у практичну діяльність;
- удосконалення інтелектуальних та практичних вмінь щодо самостійного проведення дослідження з гендерної тематики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчального спецкурсу „Гендер у фізичному вихованні”

	Назва теми	Лекц.	Семін.
1	Гендерні дослідження як соціальне замовлення суспільства	2	
2	Гендерний підхід у спорті та фізичному вихованні	2	
3	Гендерний розвиток особистості		2
4	Методика дослідження гендерних характеристик особистості		2
5	Аналіз гендерних особливостей вибору дівчатами та хлопцями рухової активності на уроках фізичної культури та поза їх межами		2
6	Можливості впровадження гендерного підходу в соціально-гуманітарні науки та практику фізичної культури		2
	Всього годин	4	8

ЗМІСТ

навчального спецкурсу „Гендер у фізичному вихованні”

Тема 1. Гендерні дослідження як соціальне замовлення суспільства

Виникнення гендеру та гендерних досліджень; гендерні дослідження, як напрямок наукової діяльності; поділ людства за статтю є фундаментальна основа всього буття культури (І. Коган); ролі чоловіка та жінки в суспільстві та шляхи їх реалізації (П. Горностаї, В. Єремєєва, Т. Гурлева); проблема „гендеру” в освіті України та інших країн Європи (К. Хорні); гендерна освіта як відкрита система, в якій встановлюються відносини, що їх визначають як „я – для себе”, „інший – для мене”, „я – для іншого” (М. Мід); міжнародні документи з гендерних питань і їх впровадження в українському суспільстві.

Тема 2. Гендерний підхід у спорті та фізичному вихованні

Історичні передумови появи жінок у спорті (В. Платонов, Н. Мельнікова); жінка в спорті та вплив на жіночий організм спортивної діяльності (Н. Стамбулова); гендерні особливості мотивів до занять фізичною культурою та спортом у дівчат та хлопців; особливості впливу педагога-жінки та педагога-чоловіка на навчально-виховний процес з фізичного виховання; гендерні стереотипи у навчально-виховному процесі.

Семінарське заняття № 1. „Гендерний розвиток особистості”

1. Рівні гендерного розвитку (фізичний, психологічний, соціальний).
2. Фізичне та психічне здоров'я чоловіків і жінок.
3. Проблема психологічних і ментальних відмінностей та схожості чоловіків і жінок.
4. Гендер та життєві цикли людини: дитинство, юність, зрілість, старість.
5. Тренінг гендерної поведінки особистості.

Семінарське заняття № 2. „Методика дослідження гендерних характеристик особистості”

1. Діагностичне анкетування уявлень щодо “типових” жіночих та чоловічих рис особистості, гендерних (соціальних, сімейних та професійних) ролей (Анкета “Що я думаю про “жіноче” та “чоловіче” в вихованні?”).
2. Тестування особливостей гендерної поведінки й особистості (Питальник С. Бем; питальники “Хто Я?”, “Я – жінка/чоловік”).
3. Спостереження проявів гендерних стереотипів (Картка спостережень “Види і характеристика діяльності хлопчиків і дівчаток”; “Характер взаємодії дорослого з хлопчиками і дівчатками”).
4. Гендерна автобіографія як метод пізнання механізмів гендерної соціалізації.

Семінарське заняття № 3. Аналіз гендерних особливостей вибору дівчатами та хлопцями рухової активності на уроках фізичної культури та поза їх межами

1. Соціальні та культурні чинники, які зумовлюють формування інтересів дівчат та хлопців до занять фізичною культурою.
2. Гендерні особливості ставлення учнів до уроку фізичної культури.
3. Гендерні чинники, що впливають на вибір дівчатами та хлопцями виду рухової активності поза межами школи.
4. Стереотипи, сформовані щодо розподілу видів рухової активності на „чоловічі”, „жіночі” та „спільні”.

Семінарське заняття № 4. Можливості впровадження гендерного підходу в соціально-гуманітарні науки та практику фізичної культури і спорту

1. Сутність гендерного підходу.
2. Гендерна проблематика в історії економічної думки (марксистський, неомарксистський та інституціональний підходи до аналізу становища чоловіків і жінок в економіці; економічна нерівність та її причини, сутність дискримінації та професійної сегрегації за ознакою статі та шляхи їх подолання).

3. Гендерний вимір у соціальній політиці (мета та основні напрями; інвестиції в капітал особистості; безробіття і фемінізація бідності), праві (права людини; політичні права чоловіків і жінок; подолання насильства та особистісна безпека), мистецтві, освіті, спорті та охороні здоров'я.

4. Шляхи впровадження гендерного підходу у практику роботи вчителя фізичної культури.

Важливо, що кожна з тем зазначеного навчального спецкурсу надає можливість для систематичного, послідовного й повноцінного ознайомлення вчителів фізичної культури з новітніми результатами гендерних досліджень, спрямованих на соціальне та культурне осмислення сутності феномену людської статі – гендера як одного з провідних критеріїв виміру ефективності розвитку всіх сфер сучасного суспільства. Це, в свою чергу, буде сприяти всебічному розумінню вчителями фізичної культури ролі гендерного фактору для досягнення гендерної рівності, демократії та збалансованості процесу фізичного виховання.

Б. РАЙОННИЙ (МІСЬКИЙ) РІВЕНЬ

1. Тематика засідань методичних об'єднань вчителів фізичної культури на рівні районний (міський) відділів освіти, методичний кабінет на предмет знань про гендерні особливості навчально-виховного процесу:

- інструктивно-методичний семінар з ознайомленням про гендерний підхід „Дослідження гендерних уявлень учнів”;
- вхідне діагностування щодо знань про „гендер”;
- семінари “Моделювання фрагментів уроків та їх проведення на гендерних засадах”;
- тестування “Ваші знання з гендерних питань”.

- консультації “Методика проведення батьківських зборів з ознайомленням учасників з питаннями фізичного виховання дітей у сім'ї з урахуванням їх гендерних особливостей”;

- бесіди “Яка література допомагає у підготовці до проведення уроків на гендерних засадах”, „Гендерний аспект взаємозв'язку біологічних та психологічних характеристик особистості”, „Дослідження гендерної ідентичності і гендерних стереотипів особистості”

- круглий стіл “Аналіз гендерної проблеми у навчально-виховному процесі”.

2. Робота районних (міських) творчих (проблемних) груп

Творча група, відповідно до „Положення про методичну роботу з педагогічними працівниками”, працює в системі методичного об'єднання на базі рай(міськ)методкабінету. До складу такої групи входять теоретично підготовлені, досвідчені, творчі вчителі (8-10 осіб).

Завданням творчої групи є ґрунтовне вивчення теоретичних засад гендерної освіти та розроблення дидактичних моделей фізичного виховання школярів на засадах гендерного підходу.

Можуть використовуватися такі практичні форми роботи: спільна розробка складних в методичному плані типів уроків, нестандартних форм організації навчально-виховної діяльності, спостереження уроків, підбір завдань, вправ та інші.

Тривалість роботи творчої групи залежить від складності тієї проблеми, над розв'язанням якої вона працює. Це може бути 1-2 роки.

Завершальною формою роботи творчої групи є розробка методичних рекомендацій щодо ефективного вирішення досліджуваної проблеми, зокрема врахування гендерних особливостей учнів у навчально-виховному процесі.

Нижче пропонуємо орієнтовний план роботи творчої групи вчителів фізичної культури розрахований на 2 роки.

Орієнтовний план

засідань творчої групи з питань гендерної освіти та впровадження гендерного компоненту в навчально-виховний процес з фізичного виховання

Номер за порядком	Зміст роботи	Роки	
		I	II
1.	Вивчення стану висвітлення проблеми та науково-методичних дослідження дидактичних моделей з урахуванням гендерної проблематики	x	
2.	Вивчення питання щодо можливості створення творчих груп для підготовки дидактичних матеріалів з гендерної проблематики:	x	
	1) розробка конспект-уроків з урахуванням гендерних особливостей дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку;	x	
	2) розроблення моделей оздоровчих заходів у режимі навчального дня на гендерних засадах (гімнастика до уроків, оздоровчі хвилинки на загальноосвітніх уроках, рухливі перерви, спортивна година в групах продовженого дня);		x
	3) розроблення моделей позакласних заходів на гендерних засадах.		x
3.	Проведення відкритих уроків, майстер-класів, позакласних заходів з урахуванням гендерних особливостей учнів		x
4.	Підготовка публікацій до освітніх джерел		x
5.	Узагальнення та поширення досвіду роботи серед учителів фізичної культури з піднятої проблеми		x

3. Науково-практична конференція

Одна із форм теоретичної і практичної підготовки педагогічних працівників до роботи з учнями в середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах. Відомо, що тематика науково-практичних конференцій визначається тими завданнями, які ставить суспільство перед школою, потребами педагогічних колективів шкіл.

Пропонуємо тематику науково-практичної конференції з проблем гендерного підходу до навчально-виховного процесу: „Проблема гендеру в сучасній теорії і практиці”, „Гендерна педагогіка”, „Сутність гендерної ідентичності” „Гендерні стереотипи: віковий аспект”, „Гендерні особливості навчально-виховного процесу з фізичної культури”, „Гендерні дослідження в сучасній педагогіці і психології” та інші.

Тривалість роботи конференції рекомендуємо проводити 2 дні у канікулярний період. Структура роботи науково-практичної конференції така: пленарне засідання, на якому розглядаються основні питання даної проблеми. Із доповідями на пленарному засіданні виступають керівники органів освіти (начальник обласного управління освіти, начальник районних (міських) відділів освіти, провідні науковці, вчені вузів, члени творчої групи, досвідчені вчителі та ін. На секційних засіданнях вчителі моделюють різні форми фізичного виховання, розроблені з врахуванням гендерних особливостей дітей, обговорюють навчальні та виховні заняття, знайомляться на практиці з дидактичними моделями, розробленими творчою групою фахівців з даного питання, вносять конкретні пропозиції щодо ефективного розв'язання обговорюваного питання.

На підсумковому пленарному засіданні заслуховують звіти керівників секцій, обговорюють і приймають рекомендації науково-практичної конференції з даної проблеми.

В. ШКІЛЬНИЙ РІВЕНЬ

1. Проблематика настановних семінарів для педколективу:

- ознайомити педколектив з особливостями гендерної освіти;
- анкетування педагогічних працівників щодо знань з гендерних особливостей начально-виховного процесу;
- консультації (індивідуальні, групові) щодо побудови навчально-виховного процесу з врахуванням гендерних особливостей школярів;
- практикум “Написання конспектів уроків на гендерних засадах. Вибір методів і форм навчання відповідно до типу уроку”, “Аналіз уроку на гендерних засадах”;
- складання індивідуального плану самооцінки вчителів з урахуванням гендерного підходу у навчально-виховному процесі;
- взаємовідвідування уроків на предмет виявлення гендерних особливостей у навчально-виховному процесі та врахування їх в роботі педагога;
- дискусійна трибуна, школа, сім'я, громадськість – консолідація зусиль у вихованні особистості на гендерних засадах;
- анкетування “Чи можете ви поділитися досвідом з гендерних питань?”;
- консультація “Шляхи впровадження гендерного підходу до фізичного виховання”.

2. Тиждень передового педагогічного досвіду з проблеми „Врахування гендерних особливостей дітей у навчально-виховному процесі”

Проводять його один раз на рік для всіх педагогів школи. Напередодні випускають тематичний бюлетень, організують виставку методичних розробок, творчих робіт учителів і учнів школи, нової психолого-педагогічної

літератури з проблеми „Врахування гендерних особливостей дітей у навчально-виховному процесі”. У програмі заходів такого дня — відкриті уроки з фізичної культури і позакласні заняття, розгорнутий аналіз та обговорення їх, огляд нової методичної літератури, підбиття підсумків (засідання „круглого столу” або прес-конференція).

3. Самоосвітня робота вчителя фізичної культури

Організація самоосвіти передбачає зв'язок самоосвіти з методичною роботою педагога на обласному та районному рівні. Діяльність педагога відзначається систематичністю і послідовністю самоосвіти, постійним ускладненням змісту і форм самоменеджменту. При цьому забезпечується багатоплановий (комплексний) підхід до організації вивчення обраної теми. У школі створюються умови для професійної діяльності педагогів у контексті післядипломної освіти, ґрунтовним вивченням досягнень науки і передового педагогічного досвіду. Завершеність самоосвітньої роботи на кожному її етапі (участь у семінарі, підготовка виступу, написання реферату, підготовка доповіді, участь у засіданні педагогічної ради, науково-практичній конференції та ін.), постійно перебувають у полі зору адміністрації школи, заслуховуються на засіданнях районних (міських) методичних кабінетів.

4. Портфоліо

Сьогодні практичний досвід самоменеджменту вчителя фізичної культури переконливо доводить про ефективність узагальнення самоосвітніх матеріалів педагога у вигляді портфоліо.

Портфоліо – це колекція робіт вчителя за певний час. Форму його вибирає сам автор. Це індивідуальна творчість педагога.

Цілі ведення портфоліо вчителем:

- систематизація досвіду;

- чітке визначення напрямів розвитку, що полегшує самоосвіту або консультування з боку колег і адміністрації;
- об'єктивніша оцінка професійних умінь;
- допомога в атестації, в отриманні вищої категорії, вищої посади при участі в конкурсі, вступі в аспірантуру

Вважаємо, що портфоліо необхідний для проведення всестороннього систематичного аналізу вчителем фізичної культури своєї педагогічної діяльності. Педагог у своєму портфоліо відстежує ефективність власного викладання, проводячи самооцінку своєї педагогічної діяльності.

Під час складання портфоліо рекомендуємо дотримуватися таких правил:

- якомога точніше сформулювати портфоліо, самокритично оцінивши свої можливості і здібності;

- визначити вигляд і структуру портфоліо;

- зібрати наявні документи і матеріали та розташувати їх в певному порядку; скласти перелік;

- всі документи повинні бути датовані, вказані відомості про посади і звання рецензентів рефератів, авторські статті, дидактичні матеріали, методичні рекомендації, тощо;

- важливо періодично поповнювати портфоліо відповідними документами і відстежувати результати наукових досліджень, найкращих зразків передового педагогічного досвіду;

- вказати джерела використаної для роботи інформації;

- систематично узагальнювати власні педагогічні досягнення і висвітлювати у різних формах методичної роботи (курси, семінари, районні (міські) методичні об'єднання, шкільні педагогічні ради тощо).

Нижче пропонуємо структуру тематичного потфоліо учителя фізичної культури та орієнтовний план самоосвітньої роботи з проблем гендерного підходу у фізичному вихованні.

Структура

тематичного потфоліо учителя фізичної культури

Загальні відомості	Гендерна складова портфоліо
1. Прізвище, ім'я, по батькові 2. Дата народження 3. Освіта 4. Який навчальний заклад закінчив 5. Спеціальність за дипломом 6. Кваліфікація за дипломом 7. Диплом 8. Домашня адреса	1. Ксерокопії публікацій з гендерної проблематики. 2. Реферати на теми, що стосуються основ теорії гендеру та гендерної освіти. 3. Зразки відкритих уроків із застосуванням гендерного підходу 4. Авторські розробки в напрямку вдосконалення навчально-виховного процесу з фізичного виховання шляхом впровадження гендерного компоненту. 5. Творчий звіт із зазначеної проблеми. 6. Підготовка до курсового завдання з питань гендерології.

Орієнтовний план

самоосвітньої роботи з проблем гендерного підходу у фізичному вихованні (4 роки)

Номер за порядком	Назва теми	Роки				Узагальнення матеріалів
		I рік	II рік	III рік	IV рік	
1.	Опрацювання науково-методичної літератури з питань гендерного підходу до навчально-виховного процесу	x	x			Використання у плануванні роботи
2.	Утвердження пріоритетів гендерного балансу у навчально-виховному процесі з фізичної культури		x	x		Опрацювання літературних джерел, тези
3.	Розробка та подання рекомендацій заступнику директора з навчально-виховної роботи щодо включення в плани шкільних методичних об'єднань вчителів, класних керівників питання організаційно-методичного забезпечення спортивно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня, побудованих на гендерних засадах		x	x	x	Виступ на засіданнях шкільних методичних об'єднань

4.	Підготовка інструкторів для проведення спортивно-оздоровчих заходів (гімнастика до занять, рухливі хвилини, рухові перерви) з урахуванням гендерного підходу	x	x	x		Плани роботи з інструкторами
5.	Розробка та апробація моделей спортивно-оздоровчих заходів для учнів різних вікових груп з урахуванням їх гендерних особливостей: – гімнастика до занять; – рухливі перерви (добірка рухливих ігор для дівчат та хлопців)		x	x		Картотека Картотека Добірка народних рухливих ігор, танців
6.	Оптимізація системи домашніх завдань з фізичної культури з урахуванням гендерних особливостей учнів		x			Опрацювання літератури, виписки
7.	Розробка інструктивних карток фізичного самовдосконалення учнів побудованих на гендерних засадах		x	x	x	Зразки карток
8.	Підготовка лекцій, бесід для батьків з тем: „Роль батька й матері у вихованні дитини”, „Гендерні стереотипи та їх вплив на виховання дитини”		x	x		Тексти виступів
9.	Творчий звіт (засідання методичного об'єднання вчителів фізичної культури на базі школи): – демонстрування фрагментів фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня з використання методів гендерного підходу до учнів; – проведення уроку, у змісті якого реалізується піднята проблема; – позакласний захід, побудований на гендерних засадах				x	Тексти виступів, реферати, фотоматеріали, картотека Проект уроку Сценарій заходу
10.	Розробка та формування портфоліо	x	x	x	x	Сформоване портфоліо
11.	Підготовка до курсового завдання „Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання школярів на гендерних засадах”			x	x	Статті, реферати, фотоматеріали, картотека

5. Впровадження гендерного компоненту у різні форми взаємодії сім'ї та школи

Сучасні вчені у наукових дослідженнях переконливо доводять, що спільна робота школи і родини ґрунтується на принципах гуманістичного підходу до навчально-виховного процесу: пріоритетності сімейного виховання,

громадянськості, демократизму, гуманізації взаємин педагогів і батьків, ретроспективності, педагогізації батьків.

Науковці висвітлюють багато різноманітних форм взаємодії школи і сім'ї у фізичному вихованні дітей, і всі вони є важливими за однієї умови – активного і систематичного застосування.

У наших дослідженнях ми зупинилися на таких формах співпраці, оновивши їх зміст гендерною тематикою, що пропонуємо нижче:

1) Виступи вчителів фізичної культури на батьківських зборах з питаннями: „Гендерні стереотипи та їх вплив на виховання дитини”, „Гендерні особливості фізичного виховання підлітків”, „Гендерний підхід до організації дозвілля сім'ї”.

2) Консультації для батьків з питань залучення учнів до позакласної та позашкільної спортивної орієнтації підлітків з урахуванням гендерних особливостей.

3) Семінар-практикум з питань підвищення фізичної підготовленості учнів з урахуванням гендерних особливостей.

4) Майстер-клас „Моделювання різних форм фізичного виховання на гендерних засадах (моделі ранкової гімнастики для дівчат та хлопців, фрагменти сімейного дозвілля з елементами гендерних ролей дівчаткам та хлопчикам)”.

Пам'ятка

для вчителя фізичної культури щодо шляхів впровадження гендерних особливостей у навчально-виховний процес

1. Сприяти більш активному визначенню відмінностей у інтересах, щодо занять фізичною культурою у хлопців і дівчат, що буде збалансовувати відносини „вчитель – учень”, „учень – учень”. Створювати умови для більш ранньої диференціації на уроках між хлопчиками і дівчатками, враховуючи процеси акселерації, що посилять індивідуалізацію процесу фізичного виховання.

2. Вчителю на уроках фізичної культури необхідно будувати навчально-виховний процес з урахуванням індивідуальних стилів навчання, заохочення ініціативи, в умовах творчої свободи, делікатності і поваги. Учень і вчитель виступають партнерами, які спільно і активно планують зміни, контролюють успіхи і оцінюють якість досягнутого, відкрито обговорюють конфлікти і знаходять способи їх розв'язання.

3. Спосіб, у який вчителі викладають навчальний матеріал з різних предметів, має сприяти пом'якшенню стереотипів стосовно гендерних ролей, відповідно, учні повинні отримати підготовку до позитивних соціально-культурних ролей, що ґрунтуються на партнерстві між чоловіком та жінкою.

4. Вчитель повинен вміти знайти потрібний момент на уроці для розмови, адресованої майбутньому чоловікові або жінці, створити довірливі стосунки з учнями, викликати інтерес до гендерної тематики. Вміти керувати процесом гендерної соціалізації учнів та організувати навчально-виховний процес на основі ідеї гендерної рівності.

5. Розвивати стратегії запобігання та усунення конфліктів, запроваджувати проекти, які ознайомлюватимуть дівчат із чоловічими професіями, а хлопців – із жіночими; враховувати гендерний компонент при

складанні навчально-виховних планів, програм тощо, а також у процесі організації позакласних та позашкільних виховних заходів.

6. Сприяти формуванню у дитини уявлень про життєве призначення чоловіка і жінки, властивих їм позитивних якостей і рис вдачі; розкриттю фізіологічних, психологічних і етичних особливостей хлопчиків-хлопців, дівчаток-дівчат; формуванню уявлень про чоловічу і жіночу гідність; встановленню правильних взаємостосунків хлопців і дівчат; прагненню до взаєморозуміння, що, в свою чергу, сприятиме вихованню нової особистості з високим рівнем адаптивності до різних культур, пріоритетами миролюбства і паритетної демократії у всіх сферах життя.

7. Враховувати під час навчально-виховної діяльності наявність якостей, характерних для хлопчика (хлопців, чоловіків): сміливість, майстерність у справі, лицарство, благородство, працьовитість, вміння долати труднощі; наявність якостей, характерних для дівчинки (дівчат, жінок): доброта, жіночність, чуйність, м'якість, терпимість, турбота, любов до дітей; наявність чесності, щирості, вірності, взаємодопомога. Таким чином, сприяти формуванню в індивіда гендерну ідентичності, яка починає формуватися з моменту трапляння його в соціум, де відбуваються перші спроби усвідомлення себе особистістю відповідної статі.

8. Під час вибору елементів навчальної програми враховувати гендерні особливості вибору підлітками рухової активності як на уроках, так і в позаурочний час. До прикладу підбирати такі вправи, які розвивають різні фізичні якості і формують певне ставлення до стилю поведінки (фігура, постава, хода, динаміка рухів). Інформувати дітей та молодь щодо можливої небезпеки, яку несе в собі тренування жінок і дівчат у певних видах спорту.

9. Спрямувати свою педагогічну діяльність на формування у дітей певних здатностей та прагнень до: розуміння інших людей і почуття поваги до них не лише як до людей взагалі, але й як до представників чоловічої чи жіночої статі; враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності; оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з

урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин; усвідомлювати себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку і почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації.

10. Своєчасно реагувати на ті чи інші особливості поведінки дітей чи підлітків, їх взаємини з однолітками протилежної статі, особливо на емоційну оцінку тих чи інших фізичних якостей або їх відсутність.

11. Власним прикладом демонструвати правильне ставлення дорослих до представників іншої статі, оскільки вчитель сам є яскравим прикладом у виконанні тих ролей, які він виконує на даний момент. Тому вчителю необхідно пам'ятати самому і допомогти дитині в оволодінні змістом соціально-статевої ролі людини.

12. Враховувати у процесі організації учнів на уроках загальні закономірності поведінки школярів та оцінювати їх дії з позицій гендеру, беручи до уваги характер відмінностей між ними, ступінь їх важливості і суспільної цінності.

13. Використовувати рольові ігри, які допомагають учням поставити себе в конкретну ситуацію й відчуті на собі не свої почуття, а почуття й установки людини, особливо іншої статі, в заданій ситуації.

14. Визначати певні позиції у поведінці дівчат та хлопців, які залежать від їх соціо-культурного призначення. Наприклад, хлопчика спрямовувати на прийняття відповідальних рішень, прояв ініціативи, розв'язання стратегічних завдань, допомога протилежній статі. У зв'язку з цим, дуже важливо постійно і послідовно прищеплювати взаємозамінність дівчинки і хлопчика, наприклад, дівчинка звільнена від зверх опіки, врешті-решт, сама прийде до усвідомлення відповідальності за свої вчинки, а хлопчик теж може бути стійким до буденних навантажень і турбот, терплячим, уміти йти на компроміси.

15. Не варто робити з хлопчика „справжнього чоловіка”. Необхідно допомагати хлопчику набути універсальних рис притаманних як жінці, так і чоловікові. До прикладу, розвивати у них чуйність, відкритість, емоційність бажання до взаємодопомоги і співпраці з дівчинкою. Підлітки повинні зрозуміти, що чоловіча стать не є домінуючою чи навпаки, що обидві статі повинні бути взаємозамінні і фізична культура має навчити їх взаємоповазі та здатності до взаємодопомоги.

16. Слід пам'ятати, що є діти, які за статевою ознакою належать до однієї статі, можуть себе гендерно ідентифікувати до протилежної. Тому необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного підлітка незалежно від його статевої належності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабешко О. Гендерні засади побудови змісту фізичного виховання школярів / О. Бабешко // Фізичне виховання в школі. – 2006. – № 4. – С. 50 – 53.
2. Булатова Л. О. Гендерна педагогіка: навч. – метод. посіб. / Л. О. Булатова. – Суми : СДПУ, 2001. – 68 с.
3. Васильєва В. Шлях до гендерного паритету у суспільстві / В. Васильєва. – Запоріжжя : [б. в.], 2003. – 55 с.
4. Гендерна експертиза нормативних курсів і навчальних програм соціально – гуманітарного циклу / під ред. Н. Д. Чухим. – К.: Київ. ун – т, 2001. – 45 с.
5. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К. : Укр. ін – т соц. дослідж., 2002. – 130 с.
6. Гендерний аналіз українського суспільства. – К. : [б. в.], 1999. – 293 с.
7. Гендерна демократія – стратегія ХХІ століття : Від Пекіна до Нью – Йорка, 1995 – 2000 рр. / упоряд. Л. Смоляр. – Одеса. : [б. в.], 2000. – 186 с.
8. Гендерний аналіз українського суспільства / за ред. Т. Мельник. – К. : ПРООН, 1999. – 185 с.
9. Горностаї П. П. Соціалізація особистості та психологічні ролі / П. П. Горностаї // Теоретичні та прикладні питання психології (матеріали ювілейної конференції „Ананьєвські читання – 97”). Вип. 3, ч. 1. – С.Пб. : [б. и.], 1997. – С. 325 – 330.
10. Гурлева Т. С. Дівчинка – підліток: проблеми віку і профілактика важковихованості / Т. С. Гурлева. – К. : М – во Освіти України, 1997. – 135 с.
11. Досвід упровадження проекту виховання гендерної культури молоді / упоряд. В. Гурієвська. – Хорол : [б. в.], 2003. – 118 с.

12. Еремеева В. Д. Девочки и мальчики – два разных мира / В. Д. Еремеева, Т. П. Хризман. – С.Пб. : Тускарора, 2001. – 180 с.
13. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя: моногр. / Н. В. Кічук. – К. : Вища шк., 1994. – 156 с.
14. Клецина И. С. Гендерная социализация : учеб. пособие / И. С. Клецина. – С.Пб. : [б. и.], 1998. – 92 с.
15. Коган И. Основания гендерной культурологии [Электронный ресурс] / И. Коган // Режим доступа – <http://www.kulturolog.h10.ru/articles/gendkult.htm>.
16. Коновалов С. А. История гендерного неравенства : учебно – метод. комплект по курсу „Введение в теорию гендера”. – Вып. III / С. А. Коновалов, М. Т. Топаев. – Алматы: Акыл китабы, 1999. – 44 с.
17. Концепція освіти “рівний – рівному” щодо здорового способу життя серед молоді України / авт. В. М. Оржеховська [та ін.]. – К. : [б. в.], 2001. – 21с.
18. Кравець В. Гендерна педагогіка : навч. посіб. – Т. : Джур, 2003. – 416 с.
19. Мельник Т. 50/50 : Сучасне гендерне мислення : слов. / Т. Мельник, Л. Кобилянська. – К. : К.І.С., 2005. – 280 с.
20. Мельникова Н. Эволюция женской олимпийской программы / Н. Мельникова // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 6. – С. 33 – 36.
21. Мид М. Культура и мир детства / М. Мид. – М. : [б. и.], 1995. – 429 с.
22. Нормативно – методичні основи гендерних перетворень. – К. : [б. в.], 2005. – 184 с.
23. Олійник А. С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза / А. С. Олійник. – К.: Логос, 2001. – 134 с.
24. Основи теорії гендеру : навч. посіб. – К. : К.І.С., 2004. – 536 с.
25. Платонов В. Н. Олимпийский спорт / В. Н. Платонов, С. И.Гуськов. – К., 1994 — 496 с.
26. Практикум по гендерной психологии /Под ред Клециной И.С., – СПб: Питер, 2003. – 480 с.

27. Проблема гендерної нерівності в педагогічній освіті (Аналітична інформація за результатами „фокус - групового” соціально - психологічного дослідження). - К. : Фоліант, 2003.-59с.

28. Сінькевич Н. К. Формування морально - ціннісних орієнтацій у дівчат-підлітків в умовах взаємодії школи та позашкільних закладів / Н. К. Сінькевич : - К., 2000. - 168 с.

29. Стамбулова Н. Б. Психология спортивной карьеры / Н. Б. Стамбулова. - СПб. : Изд - во «Центр карьеры», 1999. - 368 с.

30. Формування гендерної культури молоді : проблеми та перспективи: зб. матеріалів Всеукр. наук. - практ. конф. - Тернопіль. : ТДПУ, 2003. - 174с.

31. Хорни К. Женская психология : пер. с англ / К. Хорни. — С.Пб. : Вост. - Евр. ин - т психоанализа, 1993. - 224 с.

32. Хрестоматія к курсу «Основи гендерних исследований» / отв. ред. О. А. Воронина. - М. : МЦГИ - МВШСЭН, 2000. - 396 с.

33. Штылева Л.В. Продвижение гендерной теории в высшее педагогическое образование: методология и методика / Л. В. Штылева // - К.: [б. и.], 2002. - С. 84 - 92.

34. Шиян О. І. Освітня політика з питань здорового способу життя молоді у другій половині ХХ століття / Олена Шиян // [Електронний ресурс]. *Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2007-2/txts/07soidps.htm>*.

35. Шиян О. І. Впровадження державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя молоді через зміст шкільних навчальних програм з фізичного виховання / Олена Шиян // Зб. наук. пр. НАДУ. – 2009. – Вип. 2. – С. 228–235.

36. Шиян О. Развитие послыдипломной освіти вчителів природничих предметів західного регіону України (1944–1996 рр.) Дис... канд. пед. наук: 13.00.01- Київ -1999. - 192 с.

37. Luke M., Sinclair G., Gender differences in adolescents attitudes toward physical education//Journal of Teaching in Physical Education". - 1991. - Nrl.

Видавець

НМЦ «Українська етнопедогогіка і народознавство»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
76025, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57